

Ako nas nepravedni nasilnik hoće samo da rani, možemo uz navedene uvjete i mi njega prije raniti i sebe tako spasti (Noldin II, 360). Ako nam taj nasilnik hoće da pokrade naše stvari, onda valja ovo razlikovati: Lupeža možemo ubiti, ako nam hoće da ugrabi stvari velikog pomena (t. j. ako nam odnese ono, što nam je nužno za uzdržavanje svoje i svojih, ili bismo inače imali znatnu štetu). To dakako ne vrijedi za stvari manje vrijednosti (Noldin II, 358). Sve ovo vrijedi za građane u državi, koja se brine za osobnu i imovnu sigurnost; još više vrijedi, ako su u kojoj državi takove prilike, te se država ili ne brine, ili ne može da se brine za spomenute sigurnosti. Tu se može silu silom odbiti.

Ako je istina da sila silu dovodi k pameti, to ni fašizam ma u kojem obliku ne može da se održi nekoliko decenija. Ne veli uzalud i hrvatski narod: Teško kući, gdje nesklad zavlada; gdje je stanovati, nije vragovati; u pustinji kosovci sude; bolji je jedan zalogaj u miru, nego hiljadu u nemiru; gdje je sloga, tu je i korist mnoga; u bodača vola, isparana stegna; od velike buke nema goreg zanata.

A. S.

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB 1/147

Kako misle engleski katolici o sjedinjenju crkvi.

1. Engleski katolici.

Bez obzira na svu i skrajnu nelogičnost, katolici (mislimo ovdje u prvom redu engleske katolike) s razloga razuma i ljubavi drže, da većina onih, koji nastoje oko sjedinjenja, čine to u dobroj vjeri. Ipak drže, da bi sve, što bi naličilo kompromisu, bilo upravo obratno negoli ljubav naprama njima.¹

Oni se postavljaju prije svega na načelno stanovište katoličke Crkve, te kažu o prikazanim formulama (v. »Život« br. 5.) anglikanskih krugova za sjedinjenje te jedinstvu, koje bi se imalo postići ili koje pače već postoji, da »su svi ovi nazori lažni, i ako se oni ne napuste u korist istine, ne može se isposlovati nikakav istiniti napredak k jedinstvu. A istina jest, da Crkva Kristova ne može biti, nije, i nije nikad bila razdijeljena, da ona jedina posjeduje čitav zalog objave i da zato tu ne može biti pitanja o ponovnom ujedinjenju (reunion) s njom, nego samo o sjedinjenju (union), a ta unija može se

¹ Month, January, 1923. p. 23.

postići samo podloženjem njezinoj vlasti i njezinom naučanju».²

Kad je početkom 1924. bilo došlo do razgovora između nekih anglikanskih predstavnika (Lord Halifax) i kardinala Merciera u Malinesu, za koje smo i doznali iz dnevne štampe, engleske je katolike gotovo uznemirilo, te je sam izdavač (urednik) »The Month« na uvodnom mjestu u februarskoj svesci napisao vrlo odlučan članak o shvatanju engleskih katolika u pitanju sjedinjenja. Među ostalim kaže tu ovo: »Pravi protestanti, koji su sačuvali još nešto od elizabetske tradicije; modernisti, koji su naprosto zbacili vrhunaravsko, uviđaju više ili manje jasno, da je katolicizam radikalno oprečan njihovim nazorima; no ljudi, koji su učili svoju historiju iz anglikanskih vrela, te su, pod anglikanskim skrbništvom, naučni smatrati najprotuslovnije nauke kao različita »stanovišta« ili »stepen važnosti«, imaju veliku poteškoću kako da razumiju, da »Rim« ne može ni najmanje ublažiti navještenje Božanske istine ili dopustiti opstanak i drugih crkvi osim njega samoga, koje bi mogle s njim raspravljati kao »sestre« i »kćeri«, budući da bi to, kad bi on to učinio, značilo samomu sebi uzimati karakter Crkve, zanijekati svoju nepogrješivost kao glasnika Božjeg i svoju bezpogrješnost kao Zaručnice živoga Krista.

To je upravo radi toga, da brižljivi i poučeni katolici ne će da govore o »reuniji«. Ta bi se riječ mogla primijeniti na »povratak pojedinaca«, koji su u šesnaestom stoljeću otpali od katoličkoga jedinstva, ali ne na sekte, koje su oni stvorili izvan ovčinjaka, jer ta tjelesa nijesu nikad pripadala Crkvi. To nije bila Engleska crkva, koja je apostazirala za Elizabetine vlade; njezini su se biskupi borili u parlamentu protiv triju heretičkih akata, koji su bili dio Elizabetine uredbe; posljedica je toga bila, da su svi osim Kitchen of Llandaff-a, »sramote i prijekora svoje stolice« bili skinuti, i, prema Gasquet-u, između 9.400 klerika s beneficijama samo 806 ih je priseglo na supremaciju: ostali su postepeno nadomješteni hereticima ili su njihove nadarbine puštene prazne. Elizabetina je crkva bila tako apostazija od prve i prva se nije nikad odijelila ili odriješila od Kristove Crkve, koja je i dalje postojala u osobama otpornika, rasijanih, desorganiziranih i progonjenih kroz mnogo stoljeća; ali koji su slavno zadržali čitavu katoličku vjeru usprkos tamnice, ognja i mača. Prema tome tu nije nikad moglo biti pitanja o »ponovnom ujedinjenju« jedne shizmatičke Crkve sa Svetom Stolicom, kako se je to činilo pod kraljicom Marijom, jer tu nije bilo shizme, u pravom smislu riječi, za vlade kraljice Elizabete, nego samo tužna i daleko raširena apostazija pojedinaca. Zato može još manje tko smatrati modernu potomkinju Elizabetine državne crkve, kao da ona tvori uopće Crkvu u pravom smislu. Ona sastoji iz civilne institucije, koja bi se, kad bi se razriješio okvir, koji ju potpomaže i veže, raspala u koji tucet protuslovnih sektâ. Ona nema nikakve veze ko-

² Month, January, 1923. p. 23.

hezije, osim one izvanjske državne institucije i posjedovanja crkvenih dobara one crkve, koje mjesto i funkcije je ona pokušala uzurpirati.«⁸

»Anglikanska je crkva kći ne Rima, nego Elizabete, jedno novo tijelo, stvoreno od apostata od Rima; tijelo, koje nije nikad bilo ujedinjeno s Rimom. Reunija s Rimom je zato zabluda«. Tako kaže drugi u već citiranom članku.⁹

Teško je shvatiti što misle Anglikanci u ideji korporativne unije, jer nemaju jasnih pojmova o stvari. Ali tim teže je razumjeti, kako mogu katolici prihvatiti takovu ideju. »Korporativna reunija« je himera rođena iz zla čitanja historije i neznanja teologije.⁵

»Većina je katolika pošla od vremena do vremena u susret Anglikancima, koji su tražili, da se bratime s nama na zajedničkom tlu dogmatskoga vjerovanja. Oni nas tjeraju da se udružimo s njima protiv zajedničkoga neprijatelja, koji prijete da izbriše uopće svaku religiju... Čini se malo teško reći tim dobronamjernim i dobromislećim ljudima, koji rade u dobroj vjeri, da je između nas i njih postavljen veliki ponor, da oni uistinu spadaju u redove neprijatelja, koga hoće odbiti, da su oni, makar i nehotice, njegovi saveznici i prijatelji promičući njegov interes i jačajući njegovu stvar. No to ne bi bila nikakva prava naklonost, ako bismo stavili ovu protivnost u pozadinu, i premda se moramo čuvati toga da neuljudno i uvredljivo odbijamo njihove korake, ipak mi ne smijemo nikad zaboraviti fundamentalnu oprečnost, koja postoji između naše i njihove religije; da smo mi kao katolici djeca svijetla, dok su oni kao nekatolici djeca tmine; da su oni načelno naši neprijatelji ništa manje negoli otvoreni nevjernici; i premda smo mi veseli da raspoznamo kod njih neku sretnu nedosljednost, koja čini, da oni ispovijedaju dogmatsko vjerovanje, gdje dogmatsko vjerovanje nema mjesta, ipak da se udružimo s njima bilo bi isto tako izdajstvo prema našoj vjeri kao i kakva metoda, koja bi nas dovukla do rastvaranja, koje visi na njima.«⁶

Ove je riječi rekao Isusovac Clarke pred kojih četrdeset godina, ali engleskim katolicima vrijede one jednako i danas. Jer još nijesu prešli ponor, koji zijeva između auktoriteta i privatnoga suda, između živoga nepogriješivoga učitelja i naučne neovisnosti, premda se je anglikanizam u tom međuvremenu u mnogočem katolicizirao.⁷

Još jedno treba imati na umu. Ovo nastojanje oko sjedinjenja moralo bi, dakako, idealno obuhvatati sve crkve. Pa ipak ih ima mnogo, koji o sjedinjenju sumnjaju ili su naprosto protiv njega. Takvo

⁸ The Month, February, 1924., J. Kreating: Clearing the air. (Čistimo zrak) p. 97.—98.

⁸ Month, January, 1923; p. 24.

⁵ Month, February, 1924. p. 98.—99.

⁶ Month, January, 1923. p. 30. cit.

⁷ Ibidem, p. 30.

raspoloženje vlada naročito među predstavnicima slobodnih crkvi. Tradicionalni je protestantski nazor možda najjasnije izrečen u slijedećoj rezoluciji, koju je stvorio nedavno eksekutivni komite Lige narodnih crkvi:

Tako je dugo, dok bude Rimaska Crkva i dalje držala pogriješne i sv. pismu protivne nauke, protiv kojih svjedoči Engleska crkva u 39 članaka i knjizi općih molitava, unija s njom i nemoguća i nepoželjna; i E. K. Lige nar. crkava želi da pomsjeti na svoj glasni protest protiv svih rasprava, koje ne uzimaju u obzir nuđu potpune reformacije u Rimskoj Crkvi kao bitnoga uvoda, za daljnje razmatranje pitanja o sjedinjenju.⁸

Zato apelira pisac citiranoga članka na katolike izvan Engleske: »Pouzdamemo se, da će naša strana braća u Franceskoj, Belgiji i Italiji svratiti pažnju na tipička deklaracije ovakove vrste. To će ih čuvati, da ne budu zavedeni u bludnju od dobro mislećih ali ponešto neiskrenih izjava o anglikanskom stanovištu, kako im to predlažu »Anglo-katolici«. To će im pokazati, da anglikanizam nije jedna crkva, nego konfederacija sektâ, koja ima da se skrbi za »alternativne načine« u svom bogoštvlju sa svrhom, da se pobrine za protuslovna vjerovanja među svojim članovima. To će odvratiti golemi broj napora i svesti će revnost za vjeru u jedino korisni kanal — onaj brižna i strpljiva razlaganja katoličkoga vjerovanja, pokazujući, da ono nije ni pogriješno ni protivno sv. pismu. I tada će se oni naći pred prijekorom, koji pada na nas.«⁹

Unatoč neopravdanome shvaćanju korporativne reunije, ipak su slične ideje zahvatile i mnoge katoličke duhove. Već prije polovice prošloga stoljeća nalazimo nekoliko udruženja (neka su od njih već zaspala, a neka još postoje), koja su bila osnovana, da popravljanu nesretan slom reformacije ovakim potezima. Imena o. Spencera i g. Phillips de Lisle, obojica revni konvertiti, u vezi su s »Udruženjem za promivanje kršćanskoga jedinstva«, što je bilo jedina liga molitava s vlastitim časopisom, a osnovano je g. 1857. sudjelovanjem poznatoga Anglikanca, Dr. G. F. Lee, koji je faktično bio i njegov direktor. Društvo je, što se katolika tiče, prošlo zlim putem, upravo radi pretpostavke s anglikanske strane, koju su -- čini se -- katolici tolerirali, t. j. da je Crkva de facto razdijeljena, i da je utoliko izgubila pomoć Božju. God. 1864. je sveti oficij zabranio katolicima potpomagati tu herezu, time da pripadaju tomu društvu, a nadbiskup Manning izdao je znameniti pastirski list »Sjedinjenje kršćanstva«, gdje je izložio jasno nauku Crkve u tom pogledu.

Dr. Lee je osnovao kasnije u vezi s još dva druga anglikanska klerika (za koje se držalo, da su kao i on primili potajno ali valjano biskupsko ređenje) g. 1877. »Red korporativne reunije«. Ideja tih ljudi

⁸ Month, February, 1924. p. 102.

⁹ Ibidem, p. 102.—103.

čini se da je bila, da bi mogli prihvaćenjem čitave katoličke vjere i osiguranjem valjanih redova promijeniti Anglikansku crkvu od herezijskoga u jedno samo shizmatičko tijelo, i tako bi je učinili sposobnom da se ujedini korporativno s istokom i zapadom. Sadržaj njihova žurnala »The Reunion Magazine« pokazuje veliku smjesu katolicizma i protestantizma; potonji se ističe naročito u principu privatnoga rasudivanja. To udruženje nije nikad dobilo uplivnih članova, a vjeruje se, da su se njegovi pokretači pred smrt pomirili s pravom Crkvom.

Ima i drugih društava, tako »Društvo sv. Tome u Canterbury«, koje ide za približavanjem sredstvom prijateljske diskusije, zatim »Nadbratovština žalosne Majke Božje za povratak Engleske katoličkoj vjeri«, što ga je osnovao Leo XIII. g. 1897., a proširio Pijo X. g. 1911. na sav svijet engleskoga jezika. To su proizvodi sve većega revnovanja za kršćansko jedinstvo, kod čega moraju raditi i katolici i više nego drugi, djelom i molitvom. Ali prvi zahtjev za uspješni rad jest, jasno razumijevanje relevantnih činjenica, i to nije nikakva uljudnost prema nekatoličkim skupinama, ako se pred njima sakriva, kako su oni nužno promatrani u svijetlu katoličke vjere.¹⁰

Time smo ukratko označili shvatanje engleskih katolika u tom pitanju.

2. Pravoslavlje i engleska crkva.

Na jednako strogo načelno stanovište naišli su Anglikanci u tom pitanju kod pravoslavnih. Većina pravoslavnih predstavnika, s izvjesnim znatnim izuzecima, ne vjeruje u sjedinjenje s Anglikancima radi koncesija, koje čini Anglikanska crkva nekonformistima. Antonij, nadbiskup kijevski, označio je mišljenje većine pravoslavnih teologa, kad je rekao: »Jedini mogući oblik sjedinjenja crkvi je dogmatsko sjedinjenje, da, potpuno dogmatsko sjedinjenje. A to je moguće samo kroz povratak u naručaj pravoslavne t. j. jedine prave Crkve.«¹¹ Dakle isto nekompromisno stanovište, što ga i katolička Crkva i papa drži prema odijeljenim sektama.

To je rečeno nakon »Svjetske konferencije za vjeru i poredak« g. 1920. gdje je bilo 254 biskupa engleskih i američkih crkvi. Tu su bila i petorica pravoslavnih predstavnika. Glavnu je riječ vodio biskup Gore, ali uspjeha nije bilo drugoga, osim što se je jasno istaknuo duboki kontrast između onih raznih vjerskih skupina s obzirom na teoriju o konstituciji Crkve.

Nešto kasnije priznale su autonomne crkve: carigradska, jerusalemska i ciparska valjanost anglikanskih redova. Tomu su anglikanski krugovi pripisivali veliku znanost. No razmotrimo li stvar potanje, vidjet ćemo, da nije ništa takovo. Sam anglikanski biskup Durham izjavio je o »deklaraciji vjere«, koju je tajnik Unije Engleskih crkvi stavio u ruke svakoga člana sinode u Carigradu, kad se je o tom odlučivalo: »Toj deklaraciji ne samo da nedostaje svaki autoritet, nego

¹⁰ Ibidem, p. 99.—100.

¹¹ Month, July, 1923., p. 5.

se ona oštro sukobljuje s oficijelnim naučnim smjernicama Engleske crkve«. Zatim: »Sinoda u Carigradu bila je promišljeno zavedena anglo-katoličkim izvješćem o nauci. Čitavi duh i sadržaj toga izvješća bez ikakve su harmonije s engleskim formularima«. Dakle o dogmatskom sporazumu ni govora, a sam jedan anglikanski crkveni list je izjavio, da »bezuvjetna zajednica nije pravo moguća, dok nijesu te dvije crkve proglasile jedan akt dogmatškoga sporazumljenja«. Osim toga je karakteristično, da taj dokument nije potpisao nijedan biskup, koji drži svoje mjesto u crkvi, a jedan od njih ga je pače svečano odbio. Biskup Gore, koji se je povukao pred nekoliko godina sa svoje stolice, bio je jedini potpisnik biskupskoga čina; pa kako bi onda to mogli pravoslavni smatrati kao potvrdu o identitetu nauke između Anglikanske crkve i njihove?¹²

Karakterističke su ipak ovdje ove stvari: 1. da su vjerske prilike u grčkoj crkvi najslabije; 2. da je mišljenje te pravoslavne crkve o katoličkoj najnepovoljnije; 3. da su grčke pravoslavne krugove tu vodili i politički motivi, nađe s obzirom na upliv Engleske crkve kod engleske državne vlasti (koji je uostalom vrlo slab). Dakle, motivi su toga približenja u prvom redu politički, a onda možda nešto i mržnja na katolicizam.¹³ S obzirom na Grke je to mnogo sigurnije, a za Anglikance nam može to potvrditi na pr. jedna takova izjava, što ju je dao jedan anglikanski svećenik u jednom pamfletu: »Vjerujem da najveća nada ove generacije leži u reüniji ne-papinskih katolika diljem svijeta. Možda nije pretjeravanje reći, da je to već na dohvat. Kad to bude svršeni fakat, mi ćemo biti u daleko jačoj poziciji da raspravljamo s velikim patrijarhom Zapadne Europe; a mi se nadamo i molimo, da će se konačno sjedinjenje postići na bazi jednoga konstitucionalnoga papinstva.«¹⁴

Pravoslavni računaju prije svega sa slabim utjecajem anglo-katoličke struje u Engleskoj crkvi. Oni vide, da ta struja ne može transformirati Englesku crkvu dotle, da bi moglo biti govora o približavanju k pravoslavlju. A tražiti sjedinjenje na temeljima, što ih daju Anglikanci, značilo bi za njih napustiti temelje, na kojima je Crkva sagrađena. Oni misle da ne bi nipošto bilo uvredljivo predložiti ukinuće anglikanskih 39 članaka; ali jer su ovi članci uvedeni parlamentarnim aktima, morala bi se u tom slučaju čitava Engleska crkva raspustiti; predbježno bi bila potrebna samo revizija tih članaka, a ona bi omogućila njihovo posvemašnje kasnije ukinuće.

S obzirom na takove zahtjeve pravoslavni ne vjeruju ni Anglikanci u skoru mogućnost sjedinjenja s njima, jer vide, da ne mogu isposlovati ni reviziju jednoga običnoga molitvenika. Jer činjenica jest, da evangelici nipošto ne misle napustiti svoje pravo privatnoga suda, a modernizam, svijestan i neslomljen u Engleskoj crkvi, pokazao je jasno, što ta crkva zapravo predstavlja. Pravoslavni su to dobro opazili i prema tome se ravnaju.¹⁵

¹² Ibidem, p. 5.—6., p. 8.

¹³ Vidi o tom i spomenuti članak o Martindale u »Hrv. Prosvjeti« 1924.

¹⁴ Ibidem, p. 6., cit.

¹⁵ Ibidem, p. 9.—10.

Mnogim Anglikancima se opet čini anomalijom, da bi se jedna zapadna crkva vezala za istočni patrijarhat; zato radije obraćaju pogled na onu zapadnu Crkvu, koju smatraju pravom »majkom« svoje crkve.

»Možemo zaključiti, da je nada anglo-katolika u sjedinjenje s pravoslavnima osuđena na neuspjeh. Pravoslavni su preponosni na svoj naziv, a da bi stupili u savezništvo s onima, koji hrane arijansku herezu u svojim grudima.«¹⁶

»Savez ili federacija se možda dade zamisliti u dalekoj budućnosti između Centerburya i još dalje iskvarenoga Carigrada, ali prava unija — ne!«

3. Prijelaz pojedinaca u rimokatoličku Crkvu.

Zar dakle nema nade u kršćansko sjedinjenje? Ili ako ima, na koji način?

»Zadaća, da se ujedine ove kršćanske zajednice (anglikanska i protestantske crkve) u jednu jedinu korporaciju, je takova, da se čini beznađnom, ukoliko svako približavanje Anglikanaca k nekonformistima znači korak dalje od Rima i pravoslavlja, a svako približavanje Carigradu i Rimu uvećava udaljenost od priznavanoga fundamentalnoga protestantizma sektâ. Protestantizam bi imao žrtvovati sebe samoga i gotovo sve, što zastupa, prije nego što bi se mogao sjediniti s onima, protiv kojih se rodio da protestvuje. Nepromjenljiva nepristupačnost Rima stoji na putu sjedinjenju; no kad bi Rim napustio svoj božanski dogmatizam, on bi prestao biti Rimom i na zemlji ne bi ostala nijedna Kristova crkva, koja bi učila s Njegovim nepogriješivim auktoritetom. Zato i ne možemo biti iznenađeni, ako sva nastojanja oko ujedinjivanja kršćanstva nijesu tako daleko postigla ništa bitno.«¹⁷

»Nada u korporativnu reuniju s katoličkom Crkvom, koja ima svoj centar u Rimu zadržala je prošlosti mnoge Anglikance od individualnoga povratka, a mnoge zadržava i danas. To je samo stvar ljubavi i ponovno valja utvrditi činjenicu, da ujedinenje znači potpuno prihvaćanje nauke i auktoriteta Crkve sv. Petra. Da li se mogu činiti koncesije u stvarima takovim kao liturgija u domaćem jeziku ili oženjen kler, može se zakonito raspravljati, ali da li će Rim, da osigura jedinstvo, baciti i jednu jotu svoje definirane nauke ili će prepustiti što od univerzalne jurisdikcije svoga vrhovnoga pastira potpuno je izvan opsega diskusije. Čekati, da će biti Rim drugi nego što je jest, znači, s obzirom na ovu činjenicu, igrati se s milošću.«¹⁸

Sve je ovo rečeno doista vrlo strogo, ali ispravno i jasno. R. Downey predavajući o pitanju ujedinenja pred Društvom Sv. Tome u Cantenbury nakon što je razložio nemogućnost glavnih triju anglikanskih teorija za tu svrhu, rekao je isto u formi malo blažoj, u kojem pravcu mogu i treba da idu za jedinstvom:

¹⁶ Ibidem, p. 10.

¹⁷ Month, July, 1923., p. 4.

¹⁸ Ibidem, p. 11.

»Na prvom mjestu, namjesto da težimo za nekim idealom jedinstva, ja sam vas htio zamoliti, da promatrate onu pravu različitost, koja postoji između nas. Po vrlo čednom sudu, pretpostavit ćemo, da danas ima u Engleskoj stotina različitih religioznih skupina. Podete li natrag za stotinu godina, našli bi ih jedva više negoli pedeset. Podete li natrag za drugu stotinu godina, našli biste razmjerno opadanje, dok, podete li natrag do Lutera, vi biste našli samo dvije — staru historijsku crkvu i novu, koja se je od nje otrgla. A sada ću da vas zamolim, da podete natrag do danâ prije Martina Lutera, gdje ćete, a to je činjenica, naći samo jednu historijsku Crkvu. Molim vas da podete natrag do trinaestoga stoljeća i da tražite ondje bazu za kršćansko jedinstvo. Tu ćete bazu, čini mi se naći u spisima Svetoga Tome Akvina... Kombinirajući *Contra Gentiles* i *Summu* imademo tu takav prikaz naravne i objavljene religije, kojemu nema ravna, od jednoga, koji je bio veliki svetac i veliki učenjak ujedno, i ja vas molim, da se upoznate s tim spisima s nekoliko razloga.

a) Prije svega u tim spisima ne može biti nikakve nesklonosti ili predrasude protiv religioznih skupina, koje su proizašle iz Reformacije, jer je sv. Toma pisao 3 stoljeća prije nego što su te skupine postojale. Njegovi su spisi visoko nad burom i nevoljom religioznih kontraverza, koje, razvlače danas ovu zemlju. Pozivam vas zato da ih čitate i vidite, što su uistinu kršćani vjerovali prije raskola zapadnoga kršćanstva. Sigurno ne možemo naći nikakove bolje baze za kršćanstvo jedinstvo negoli bazu, na kojoj je čitava zapadna Crkva uistinu stajala...

b) Zatim se usudujem reći, da će članovi svake kršćanske skupine naći u *Summi* mnoga od svojih najmilijih vjerovanja izražena daleko bolje nego ih mogu izraziti oni sami. Ne ciljам samo na istine naravne religije ili na činjenicu objave, nego na ono, što se katkad pogrešno zove kao izrazito protestantske nauke — takove nauke kao pomirenje, kalvarijska žrtva, jedino posredništvo Kristovo, djelovanje Duha Svetoga u dušama ljudi, a osobito još visoki auktoritet dokaza iz sv. Pisma.

c) Ali vi ćete naći i više nego to. Naći ćete, da u vrlo mnogim teološkim pitanjima imadete apsolutnu intelektualnu slobodu. Naučit ćete vitalno razlikovanje između bitnosti kršćanstva i stvari, koje nijesu bitne, i uvidjet ćete važnost da se držite čvrsto pod svaku cijenu onih bitnosti. Naći ćete u tom najdivnijem prikazu kršćanskoga vjerovanja nešto, što neodoljivo obuzima duh, što shvaća, i srce, što teži za kršćanskim jedinstvom: naći ćete Istinu.....

Molim vas dakle, da ne gledate u daleku i nejasnu budućnost, punu neizvjesnosti, s nekom neodređenom nadom, da će neka slijepa evolucija sila poraditi za to jedinstvo, koje mi svi tako iskreno želimo. Preporučam vam radije da pogledate natrag u onu zlatnu periodu kulture, misli i rada, kad se je socijalna zgrada Evrope temeljila na takvom shvaćanju vjerskoga jedinstva, kakovo u povijesti kršćanstva nije nikad savršenije došlo do izražaja. Za pravi prikaz toga shvaćanja, ja sam upozorio na djela onoga velikoga sintetičkoga genija Sv. Tome Akvinskoga.

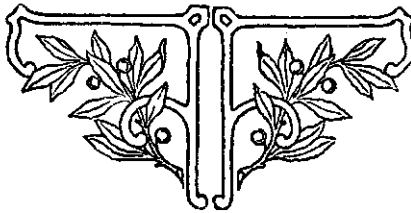
S ovim tako plemenito shvaćenim idealom pred svojim očima, možemo se okrenuti u budućnost s nadom i pouzdanjem. Ideal koji se jednako daje

ostvariti, zgrada isto tako savršenoga jedinstva, žari se pred nama kroz sadašnju tamu i magle. Ako ćemo to uvijek shvaćati, ne će to biti građenje s raspadljivim kamenjem na nestalnu temelju. Mi moramo graditi s istim kamenjem i na istom temelju, čim je gradio Akvinac u trinaestom stoljeću.«¹⁹

Mnogi engleski nekatoľici već polaze tim putevima. »Mnogi su manje sigurni o nevaljanosti papinih zahtjeva nego li je to bilo nekoliko godina prije. Pojedini Anglikanci histre svoj duh u tom pitanju. Djelovanjem milosti i vodstva Božjega oni se podlažu nasljedniku Petrovu te napokon prelaze u miru i sigurnosti u ovčiniak Kristov. Golema većina od 11.000—13.000 obraćenika, što ih godišnje prima katolička Crkva u Engleskoj, dolazi od „anglokatolicizma“«. Izgleda za korporativnu uniju nema...

»Medutim svaki pojedini Anglo-katolik ima da spase svoju dušu, slijedeći vodstvo svoga privatnoga suda, dok ga ovaj ne dovede u doticaj s onim Božanskim Učiteljem, koji je još na zemlji, ako su tvrda obećanja Kristova. Prijetnja biskupa Gore može mnoge zadržati. „Imate li vi pravo“, pita on, „da jednim aktom svoga privatnoga suda pretpostavite Rimski argument protiv ekskluzivnih zahtjeva Rima, koji se čine nekim vrlo dobrim i vrlo mudrim ljudima da su konkluzivni“. Anglikanci imaju ne samo pravo, nego i dužnost da slijede svoj privatni sud u toj stvari, jer niti biskup Gore, niti njihova vlastita Crkva ne traži da bude njihova nepogrješiva voditeljica Kristovoj Istini. A nadu li oni jednom tu voditeljicu, oni će joj iskreno i veselo dopustiti da učini za njih, što je učinila za katolike u svakoj dobi kršćanskoga vijeka. Ona će ih učiti, i slušajući ju pouzdano oni će čuti glas Onoga, koji je rekao „Onaj koji vas sluša, mene sluša“«. ²⁰

Stj. Podotšak.

¹⁹ Cit. brošira, p. 11.—16.

²⁰ Month, July 1923., p. 11.